

De precepto II

super deum vel equaliter deo diligit: quod hoc sibi per deo prestitit: quod diu sicut
lud diligit. Sed dominus dicit non adorabis
deos alienos. Circa quod queritur
vtrum sine idolatria possumus imagines
adorare: Rñdet breuiter. Quia ima-
go potest considerari dupliciter. Uno mo-
do putatur res quedam puta lignum scul-
ptum vel pictum. et sic non adoramus
imaginem quia hoc esset idolatria. Alio mo-
do potest considerari ut est imago et signum
alicuius rei. et quia idem est motus quo quis
vertit in imaginem et in ipsam rem cuius
est signum. ideo etiam eadem adoratione
qua veneramur ipsam imaginem et ipsam
rem cuius est imago. Item queritur vtrum
cruce christi in qua pendit debeat ado-
rari adoratione latrice: Rñdet quod cruce
illa in qua fuit christus passus potest
dupliciter considerari. Uno modo in
quod est imago christi extensi in ea. et sic
adoratur eadem adoratione latrice sicut christus
et sic eam alloquimur sicut christus
dicentes: O cruce anime spes vnica. Alio
modo in quod est res quedam sic etiam non potest
eadem adoratione adorari cum ipso christo.
quia ut sic non pertinet ad personam verbi
ut pars eius. ergo non potest eadem adoratione
adorari cum ipso. Sed alie cruce
quia non fuit in eis christus. adorantur ut
imago christi ideo adorantur adoratione
latrice. Vtrum beata virgo sit adoranda
ad adorationem latrice: Rñdeo quod non: cum
tamen beata virgo sit per se quedam creatura
excellens ei debet honor per se. Vnde alia
ad adorationem adoratur quasi filius eius. sed non
latrice que soli deo debet. sed adoratione
impudulice quia ultra alios sanctos de-
bet adorari. Ergo inuocamus eam dignis-
simam et sanctissimam dei genitricem: virgi-
nem virginum. dominam angelorum. et sic de
alijs. Vtrum sancto et reliquis sint ado-
rande: Dicendum quod sanctos dei in ve-

neratione debemus habere tanquam membra
christi. tanquam dei filios et amicos et inter-
cessores nostros. et iam eorum reliquias
qualescunque honore congruo in eorum memo-
riam honorare debemus. Et precipue eorum
corpora que fuerunt templum spiritus sancti
et organa per que spiritus sanctus operatus est.
et sunt corpora nostro conformanda in gloria
resurrectionis. Vnde et ipse deus homo reli-
quias prouenienter honorat in eorum presen-
tia miracula faciendo. Vnde sciendum quod de-
us solus adorandus est tanquam largitor omnium
bonorum. vnde dicimus in oratione: mise-
rere mei deus homo magnam misericordiam
tuam. Sed sancti adorandi et inuocandi sunt
tanquam mediatores et intercessores nostri ut
nobis impetrent a deo quod petimus. Ergo
dicimus in oratione. Sancta Maria ora
pro nobis. sancte petre ora pro nobis. et sic de
alijs. De secundo precepto.

Non assumes
nomen dei tui inuana. Exo. xx
vbi homo Augustinus prohibet iuramentum frivolum
et etiam periurium. vterque enim et qui pro
nihil iurat: et qui false iurat nomen
dei assumit inuana. Sciendum quod
quilibet debet sibi cauere ne assuescat iu-
rare. Primo ideo quia qui frequenter iu-
rat repletur omni iniquitate. Vnde Ecclesiasticus
xxiiij. vir multum iurans replebitur iniqui-
tate et non recedet a domo eius plaga.
Ergo illi qui solent frequenter iurare
pessimi homines efficiuntur: et replebunt non
solum cum vna iniquitate: sed cum omni
iniquitate. Secundo quia ille qui licitum
iuramentum facit ipse quasi laqueum
ad collum suum ponit. Iuxta illud Proverbia
vj. Illaqueatus es verbis oris tui: et
captus proprijs sermonibus. Quando
vero licitum iuramentum transgreditur ipse
laqueo illo quasi proprijs manibus se strangu-
lat. Ergo quot iuramenta etiam licita

De precepto II

q̄s facit: tot laqueos spiritualiter ad collū sibi ponit: et q̄cito vnum de his transgressus fuerit: tā cito seipsū spiritualiter occidit. Tertio ille q̄ periurat fur et sacrilegus esse videt̄. Cōtrectat enī rem alienam inuito dño: et cuz hoc rem sacrā: q̄ nomen dñi inuanū assumit cōtra phibitionē illā sibi accubitet homini factaz in sc̄do p̄cepto vbi dicit̄. **Nō** assumes nomē dñi dei tui inuanū. Ergo cōtra illud p̄ceptū sūt rebelles deo et inobediētes q̄ sic iurāt. Quarto q̄ talis videt̄ esse falsarius: hoc enī p̄t̄ ex eo q̄ si q̄s sigillo alienius dñi sibi cōmisso ad cōfirmandam aliquā veritatē: vteret̄ ad aliud cōfirmandū ipse falsarius iudicaret̄. sic cū deus p̄miserit hoībus vt assumāt nomen suū ad cōfirmationes veritatis si vtant̄ ad cōfirmationes falsitatis ipsi falsarij sunt: et quo ad deū excōmunicati excōmunicatiōe illa q̄ habet̄ p̄ma ad Cor. xvj. **Si** q̄s nō amat dñs iesū christus anathema sit. Quinto q̄ iste q̄ sciēter piurat ipse p̄ter morē aliorū peccantiū vult deū inuoluere in peccato suo. Cum enim iurare s̄m Aug. sit deū in testem adducere ad testificandū sibi: et s̄m hoc talis inq̄stus in se e vult mains malū facere q̄ crucifixores ei? Ipsi enī intulerūt christo tm̄ malum p̄neg: ipse vult enī inuoluere in malum culpe qd̄ deteri⁹ est. Sexto q̄ deterior videt̄ esse talis q̄s qui sunt i inferno. s̄ p̄t̄ q̄ cū i noīe iesu omne genu flectatur celestīū terrestriū et infernoū: vt legitur ad **Phil. ij.** ille vero q̄ piurat deterior videt̄ esse illis q̄ sunt i inferno. q̄ nomē dei nō veret̄: s̄ sciēter et p̄tinaciter p̄ ipsi⁹ sanctus nomē iurat. Imo aliquāliter videtur esse deterior ipsis demonib⁹: q̄ demones terrent̄ a nomine iesu. Septimo q̄ sacra scriptu-

ra notāter dissuadet iuramētū p̄pter magnū piculū piurij. **Uñ** Matth. v. Ego autē dico vob nō iurare neq̄ p̄ celū neq̄ p̄ terrā. **Uñ** Eccl. xxiij. Jurationi nō assuescat os tuum. Multi enī sunt casus i illa. **Uñ** Aug. in li. de mēdacio. Dico vobis nō iurare oīno ne sc̄z iurando ad facilitatez pueniat̄ ad cōsuetudinē ex cōsuetudine ex facilitate in piurium decidat̄. Quia s̄m **Chryso.** sup Matth. nemo est qui frequenter iurat: q̄n aliqui piuret. **Argo** dñs phibet nob̄ signanter in sc̄do p̄cepto dicēs. nō assumes rē. **Sci.** **B**endū q̄ cōtra hoc p̄ceptū faciūt xv. genera hoīaz. **¶** Primi noīantes deus vane et sine causa et timore et ex consuetudine q̄uis hoc idem sit verū et licitū qd̄ iurant: tū peccant q̄ sic nomen dei sine causa et ratione noīant. vt dicendo p̄ deū cras ibo ad ecclīaz vel ad sermonem. vel p̄ deū cras comedā vel ieiunabo vel equitabo. vel hoc vel illud faciā. et sic d̄ alijs iuramētis. vt cōmuniter sic in quotidianis iuramentis ex q̄dam leuitate vel cursu verborū vel cōsuetudine factis peccat̄ venialiter: cuz talia iuramenta q̄ sic ex leuitate fiant nō sint semp̄ peccata mortalia. **¶** Quia sicut dicit **Raymūdus.** Si iurat in cōmuni locutiōe et aliq̄d̄ licitū: sicut fit in iuramentis quotidianis q̄ fiūt sine solēnitate ex cursu verborum ex q̄daz leuitate et mala cōsuetudine de retamen licita: vt per deum cras ibo ad ecclīam vel comedam hoc veniale est. **¶** Recordat̄ **Innocēti⁹** et etiam **Bern.** in glo. super capitulo **Sicut** n̄ris. **¶** Tñ sciendū q̄ non ē cautū sic iurare q̄uis verum sit et ex leuitate et cōsuetudine fiat: quia s̄m **Chryso.** sup Matth. nemo est qui frequenter iurat q̄n aliquādo piuret. **¶** **Sci.** qui sciēter falsum

iurant sine ioco sine serio mortale est.
qz fm beatū Tho. scda scde. q. xviij.
nō excusat a mortali peccato q ioco se
piurat. qz nō euitat diuinā irreueren
tiā. imo q̄tum ad ali qd magis auget.
Item fm eundem beatū Tho. vt su
pra vbi dicit q ille q ex lapsu lingue
iurat: si quides auertat se iurare 7 fal
sum esse qd iurat non excusat a pecca
to mortali: sicut neqz a dei cōtemptu.
Si aut hoc nō aduertat: tūc nō videt
habere intentionē iurandi 7 ideo a cri
mine piurij excusat. Ita etiā patentī
sūma pisani. periuriū. Quarto ex isto
possumus elicere q isti incaute faciunt
q in ioco sciēter falsum iurant trufan
do vel deridendo alios. Itē non est bo
num aliquibz mulieribz q pueris suis
iurant verbis qd tñ factis nō intēdūt
vt dicēdo p deum vel per aīaz meaz si
nō tacebis ad plateā te p̄iciā. 7 sic de
alijs. **T**ertij sunt q sciēter dolose 7
fraudulēter iurant vt in contractibus
primū suū decipiēdo vt iurando rem
suam meliorē esse q̄ sit. vel etiaz q pl⁹
sibi cōstitit q̄ fecerit. vel etiā q plus
sibi in illa ciuitate soluisset. Item qui
in superiori pte ponunt qd bonū est: et ī
medio miscēt illud quod defectuosus
ē: 7 sic iurant q totum sic vt superi⁹
apparet. Et sic primū suū decipiūt. Et
oēs isti tenent recōpensare damnum
pximi 7 dupliciter peccāt contra deū
7 pximū. **A**n Isidor⁹ de sūmo bono
Qui dolose iurat dupliciter reus sit.
qz nomen dei inuanū sumit 7 pximū
dolo capit. **A**n etiā Aug⁹ de verbis
apli. sermō e. xxiij. **A**n mali habet fal
sa iuratio. q etiā qui lapides colunt ī
meant falsa iurare p lapides. tu vero
nō times deum p̄sentem 7 deum viuē
tem. Item etiā qnqz in paruis aliq
deceptorie iurant. verbi gratia vt qui

habent vendere coclearia ī ciuitatib⁹
vel etiaz rustici vitulos. vel oues ī vil
lis q qnqz multa iuramenta faciūt cū
quib⁹ pximos suos decipiūt. Et qnqz
per talia iuramēta modicum lucratur
Cum tamen quilibet christianus pro
vno toto regno vl. p toto mūdo semel
piurare non deberet. Item aliq dicūt
q nō possunt vendere vel emere nisi iu
rent: 7 allegant q si semper veritatem
deberent loqui 7 non iurare oporteret
eos medicare: quod tamē nō est verū.
quod ptz in ps dicēte. Nunq̄ vidi iu
stum derelictum: nec semen eius q̄res
panem. Ergo qui iustus esset: 7 deum
veraciter p̄ oculis haberet: ipse eū nūqz
desereret. **Q**uarti sunt q iurant per
orationē dubiam sine indiscretam. vt
cum quis iurat de quo dubitat. 7 si ex
pposito et deliberato aīo sic iurat mor
tale ē. quia discrimini se exponit talis
siciurans. Etiam si postmodū cogno
uerit q verū fuit quod sic sub dubio
ptūc iurauit tñ graniter peccat. Ergo
si vnquā sic sub dubio iurasti. vel ali
qd sub fide tua asseruisti vel affirma
sti. de quo tamen certā certitudinem
nō habuisti cōfiteri 7 pgnitere debes.
Quinti sunt qui iurant execrabili
ter: vt illi qui iurant per intestina dei.
vel p pulmonem dei. vel p caput. vel
per alia membra dei. Et talis sic iurās
si clericus est debet deponi. si laicus fue
rit anathematizari. xxiij. q. i. Si quis p
capillum. Item irreuerenter iurando
vt cum quis iurat sine causa p quinqz
vulnera christi. vel per mortē. vel per
sanguinem christi. hec enī iuramenta
quātūcunqz sint vera. tamē sunt vitā
da 7 phibenda. qz sonant in blasphe
miā 7 irreuerentiā dei. Magna enim
est dei irreuerentiā. p̄ciosa sua vulnera
inuanum assumere. vnde nobis tota

De precepto II

salus effluxit. Ideo si talia iuramēta ex deliberatione fiāt sunt mortalia peccata: ppter quod etiam in aliquibus terris talia iuramēta sic sunt restricta: q̄ quicūq; in talibus offendit: aurem vel linguā vel digitum perdit. Si autem talia iuramēta fiāt ex cursu lingue vel in deliberate tunc s̄m Henricū de firmaria sunt peccata venialia sic primi motus infidelitatis. Sed s̄m beatū Tho. secūda sc̄de q̄ xij. notandū. **Q**ui blasphemia absq; deliberatiōe ex surprēptiōe pōt cōtingere dupliciter. Uno modo q̄ vnus nō aduertit hoc quod dicit esse blasphemiaz vt cum aliquis subito ex aliqua passiōe in verba imaginaria prumpit: quoz significatiōnem nō cōsiderat vel aduertit s̄ esse blasphemiaz: considerans significata verborū. Et tunc non excusatur a mortali peccato: sicut nec ille qui ex subito motu ire aliquem occidit. Ex illo possum⁹ elicere q̄ periculose iurant isti et blasphemant qui ex consuetudine mala sic iurant non habentes intentionē se emendandi vel dimittēdi. Et quādoq; tales a deo puniuntur in eisdem membris ī quibus deum blasphemauerunt et creatorem suum et redēptorē. Et tales blasphematores peiores sunt iudeis: quia christū aliquāliter ignorāter vulnerauerūt et crucifixerūt. **U**n̄ Apo. Si cognouissent nunq; dominū glorię crucifixissent: s; illa ignorantia eos non excusauit: qz noluerūt cognoscere ipsum esse filiū dei. Sed tales blasphemātes sciūt et credūt hunc esse creatorem suum p̄ cuius mēbra et vulnera sic execrabiliē iurant: ergo ipse christus nō potest p̄ eis rogare patres sicut p̄ crucifixorib; suis fecit pendēs in cruce dicēs: Pater ignosce illis qz nesciūt qd faciūt. Sed illi blasphema

tores sciūt et cognoscūt q̄ cōtra deum faciūt: quia eius filiū inq̄ritum in eis ē iterum crucifigūt. **U**n̄ apls ad Heb. vj. Rursum crucifigētes filiū dei. Itē peiores sunt canibus: quia canis non mordet dominū suū sed applaudit ei sed blasphemus eodem ore quo vinū bibit et donum dei recipit deū blasphemat. **U**n̄ ps̄. Retribuebant mihi mala p̄ bonis. Et alibi scriptum est Eccl̄i xxix. Pascet et potabit ingratos: et adhuc amara audiet. Mirum est q̄ deus vnq; p̄mittit vinum in abūdantia crescere cum tot blasphemie sibi inferuntur a potatoribus ipsius vini. Itē tales peiores sunt omni creatura: qz oīs creatura laudat suum creatorem: imo omnis creatura incitat ad laudandū deum in continuo cursu suo. Arbores et herbę se erigendo et crescendo sup se erga creatorem suum. Aues in cantando: sol in lucēdo: et sic de alijs. S; blasphemans in illo membro deum in honozat in quo eum deus p̄ ceteris creaturis honorauit: scilicet ī lingua. **U**n̄ Aristoteles in lib. politico. Nullum enī animalū naturaliter habet sermonem nisi homo. Et hanc linguā homo accepit vt deum laudaret p̄ ceteris creaturis irrationalib;. Itē blasphemia ē peccatū diabolicū: quia est loquela infernalis. **U**nde apoc. Blasphemaauerunt deū celi p̄ doloribus. Ergo tales hic addiscunt deum blasphemare qd est opus dānatorū vt in futuro eo melius sciant. Itē blasphemus habet linguam diabolicam: quia diabolus loquitur per blasphemos: sicut sp̄s sanctus per bonos. **U**n̄ Mat. x. Non enī vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri q̄ loquit in vob. **¶** Sciendum q̄ aliqui dicūt si nō iurarēt tūc nullus metimeret nec aliq; reputaret

me aliquid esse. vt ergo timeant rima-
gis reputet iurat vt deū blasphemāt
Omiser homo ibi q̄ris honorem vbi
inuenies eternam cōsusionem. **I**tem
aliqui lz non p̄tinaciter blasphemant
tamē sanguinē z mortē christi frequē-
ter z sine causa nomināt. vt dicēdo in
vulgari. heilige blūt es gat dem also
vtel. vel sic. heilige marter wie ist es
dir beschehen. z sic de alijs. **I**te aliq̄
iurant z non nomināt creatorē s̄ crea-
turas. vt dicēdo. **G**ocks blūt. **C**ontra
quos dicit Aug⁹ de verbis apli hmo-
ne. xxiij. **E**cce dico charitati vestre q̄
falle iurat p̄ lapides piurus est: q̄uis
nō audiat tamē eius creatorē in testē
accipit. **I**tes **J**ac. v. **N**olite iurare ne-
q̄ per celum neq̄ p̄ terram. **I**te cōtra
eosdem dicit christ⁹ in euāgelio. **E**go
autē dico vobis nolite iurare: sed sit
sermo vester est est: nō nō. **E**t p̄ h̄ patz
scz ex verbis christi q̄s rep̄sibiles sūt
isti q̄ totiens iurant: q̄uis p̄tinaciter
non blasphemēt scz nominādo vulne-
ra vel mortem christi. **S**ed q̄ sic iurāt
scz p̄ deum viuū. vel per deū sanctum
vel p̄ omnes sanctos sine omni causa
z necessitate ex mala consuetudine: ta-
les merito cogitare deberēt dictū chri-
sti qui dicit **M**att. xij. **D**e omni ver-
bo ocioso q̄ lo. sue. lo. red. zc. **M**ulto
strictius exiget a nobis ratio de talibz
iuramētis. **S**i autē p̄ponis te emenda-
re amodo: z verba tua simpliciter fm
dictuz euāgelij explanare scz dicendo
est est: nō nō. **E**t si postmoduz ex lapsu
linguę iuras tunc imēdiate cōteri de-
bes de hoc. z dic vniū aue maria beate
virgini tūc ipsa impetrabit tibi grām
a filio suo vt ampli⁹ eo meli⁹ tibi caue-
as ne recidues. **I**te quātitas hui⁹
peccati patet ex p̄na qua legit̄ puni-
tum esse hoc peccatuz tam in nouo q̄ i

ve. testa. **U**n legitur **L**ent. xxiij. **E**c-
ce ingressus filius mulieris israelitidis
quem peperit de viro egyptio iurgat⁹
est cum viro israelita. **C**unq̄ blasphe-
masset z maledixisset nomē dei: addu-
ctus est ad **M**oylen et **A**aron q̄ duxer-
unt eum ad carcerem donec noscerēt
quid inberet dñs de eo fieri: qui locu-
tus est ad **M**oylen dicens: **E**duc blas-
phemū extra castra: z ponant illi q̄ au-
dierunt manus sup̄ caput eius: z lapi-
det euz populus vniuersus: quod z fa-
ctum est. **D**einde p̄mulganit de⁹ legē
de p̄na blasphemoz dicens: loquere
ad filios israel. **H**omo q̄ blasphema-
uerit nomen dñi morte moriatur: lapi-
dibus opprimet eum omnis multitu-
do populi. **S**i iam oēs blasphemato-
res lapidari deberent q̄s plures iam in
mūdo essent. **I**tes puniuntur etiā a deo
quandoq̄ in p̄senti vita: z hoc subita-
nea morte. **U**nde refert **B**reg⁹ in dia-
logo q̄ q̄dam ciuis **R**ome tenere dile-
xit quēdam puerū quinquē annoz: q̄
cōsuetus erat blasphemare nomē dñi
statim quādo animo eius aliquid ob-
stitisset. **Q**uadā autem die cum pater
eius teneret euz in brachijs: clamauit
puer: mali z nigri homines veniunt qui
me tollere volunt. **Q**ui cum hoc dixis-
set. nomē domini blasphemauit z ani-
mā reddidit. **S**i deus in puero quinq̄
quinq̄ annoz vindicauit peccatum
istud: nūquid parceret adultis: **S**e-
xti sunt qui plena volūtate disponūt
solenniter et manifeste piurare: z añq̄
periurant videntur periuri censendi:
quia deus non iudicat ex operibus s̄
cogitationibz. vt patz. xxi. q. ij. **E**rgo
si vnq̄ ad iudicium accessisti in illa i-
tentione q̄ piurare voluisti p̄nitere z
confiteri debes. quia coram deo periur-
us es. **E**xemplum de duobus ciuibz

De precepto II

quorū vnus cōcessit alteri summā pecunīe. Sed postq̄ terminus solutiōis aduenit tunc ille simpliciter negauit pecuniā. Qui p̄duct⁹ ad iudiciū iterū p̄stāter negauit: et ei p̄ pecunia iurare voluit. Quis fleteret genua ad iurādū obmutuit: et nihil loq̄ potuit: s̄ erectus econuerso loq̄lā reacceptit. Qui iterū sc̄da vice genua flexit et piurare voluit: tūc iterū obmutuit. Et sic manifeste oib⁹ innotuit q̄ piurare voluit.

Septimi cum quis iurat se aliqd̄ facturum qd̄ ē illicitum sicut verberare p̄ximū vel vindicare se de isto quo cunq̄ modo pōt: vel etiam si bonū qd̄ faciendū esset p̄ deo et p̄pria salute vellet facere: vt elemosynam dare: vel aliquem hospitare et sic de alijs. Si ex certa malicia sic iurat periurat: et peccat sic iurando mortaliter: sed non peccat cōtra veniendo. Unde Iud. de summo bono. In malis p̄missis rescinde fidē et in turpi voto muta decretus. Si autem ex abrupto sic iurauerit: venialit̄ peccat: et in vtroq̄ casu frangendū est iuramentū tale: quia non peccat frangendo s̄ peccauit iurando: et confiteri tenetur maxime cum sciēter et ex p̄posito sic iurauit: s̄ non debet soluere. **U**n̄ Iud. de summo bono. Non ē obseruandum iuramentum quo malum incaute p̄mittitur: vt fornicari vel occidere et c̄. Tolerabilis est non implere iuramentum tale: q̄ in flagitio stabiliter p̄manere. **O**ctavi sunt q̄ iurant et infringunt postea. **A**trum autem ille qui creditori iurasset soluere ad certum terminum: et hoc ei infringeret sit censendus periurus: Respōdeo fm̄ Hosti. Si quādo iurabat credebatur se nō posse soluere: tūc periurabat. Si vero ab initio se credebatur p̄babiliter posse soluere nō piurabat: et si postea fecit pos-

se suum non est piurus. Sed si postea lapsa termino posset et non psolueret piurus esset: extra de dolo et cōtu. **C**ordatus Ibo. sc̄da sc̄de. q. lxxxix. Quis grauius et multotiens illi mēdaces delinquit qui p̄ximis suis super certis terminis p̄mittunt quod tamen nō intendunt: vel si intendunt: tamē postea posse suum non faciunt: et sic p̄missum infringunt et solutionem de die in diē contra volūtatem creditoris p̄ducunt. Sed tamē sciēduz q̄ si aliquis paup̄ alicui creditori p̄mitteret se soluturū super certum terminū: et posse suum faceret: et si impedimētū interueniret q̄ soluere super terminū non posset: tunc tali paup̄ri plangatio p̄pter deū cōcedenda est. Et creditor cum tali charitate et cōpassiōe posset sibi terminuz plangare q̄ deus in extremis tempus vite sue sibi plangaret: et sic possit p̄nitere gl̄iam dei p̄mereri. Ergo multum reprehensibiles sūt isti qui suos debitores angustant termino adueniente: et cum sine damno ipsorū solutionē plangare possent: et ab eis extorquet cum tamē alias libenter eis soluerent si possent. Et talibus immisericoz: dib⁹ remetiatur eadem mēsurā. **U**n̄ Dieg⁹ Dei misericordiam non potest promereri qui misericors proximo nō fuerit. **B**eda super epla Jacobi. Sine misericordia indicabitur ille: qui cum face- re posset non fecit misericordiam. Et q̄ maiorem quis misericordiā a domino consecutus ē: eo iniustus indiget p̄ximo misericordiaz denegat. **N**oni qui compulsus per metum iurauit se aliquod daturuz et huiusmodi nō soluit: quia talis fm̄ Ibo. sc̄da sc̄de q. xcviij. Nō excusatur a peccato mortali nō implens quod coacte iurauit. Et Raymundus dicit q̄ talis quārus

cunq̄ fuerit met⁹ nihilomin⁹ obligat⁹
dūmodo sit de re licita: secus est de re
illicita. sed talis soluens quod coacte
promisit potest illud repetere. et alijs
corā deo semp tenetur restituere q̄cqd
extorsit contra deū: si saltem indul-
gentiam peccatorum consequi volue-
rit. Item quid si aliquis ex impetu iu-
rasset illud qd̄ deliberate non iurasset:
Respondeo s̄m **Buil.** seruare tenet⁹ si
est licitus. **Decimi** q̄ maledicta ver-
ba pferunt: sicut lusoꝛes faciūt male-
dicēdo deo cum non p̄sperantur i lu-
do taxilloꝝ: qui culpam diaboli cā re-
torquent in diuinā innocentiam. Et
ideo deo maledicunt et sanctis quod
etiam horribile est audire. Horū enī
cōnitiōnū particeps sunt qui talibus
cōnitiātibz hospitia cōcedunt: vel
qui vestimenta ipsoꝝ delusa diuidūt
vel qui cum ipsis familiariter bibunt
vel ab eis sorte luminis recipiūt. **Dēs**
enim tales sic maledicētes deo vel ma-
tri eius vel sanctis nō possunt absolui
nisi ab ep̄o vel ab eius p̄nitentiario.
Et maxima debet eis imponi p̄nitētia
put dicit⁹ extra de maledic̄. statuimus
vbi plura inuenies de hoc in textu et i
glosa. **Exemplū** legitur i mariali ma-
gno. **Q** puer qd̄a edoc̄⁹ a matre sua
beatā virginē semper deuote salutare
et salutauit p̄cipue in necessitatibus.
quod faciendo raptus a flumine cum
ceteris pueris ludentib⁹ et maledicen-
tibus. tandem submersis omnib⁹ alijs
pueris p̄pter maledictiones suas ipsū
solum beatā virgō ei apparendo mox
saluauit: in sinu suo eum suscipiēdo et
confortando. **Item** aliqui etiam ma-
ledicunt creaturis irrationalibus cum
ab alijs offenduntur. Et in hoc osten-
dit magna stulticia hominū qui bru-
tis animalibus maledicunt cū tam en

non itelligāt. **Item** sanctus **Thomas**
secūda sc̄de. q. lxxvj. dic̄. **Q** maledice-
re irrationalibus rebus inq̄stus sunt
creature dei est peccatum blasphemie
sed maledicere eis s̄m se consideratis
hoc est ociosum et vanum et per conse-
quens illicitum. **Item** aliqui maledi-
cunt p̄ximis suis. et vt frequēter talis
maledictio quam quis facit seu dicit
p̄ximo super caput ipsius maledicēt⁹
reuertitur. **Un̄ Gen̄. xxvij.** dicit ysaac
ad iacob filium suum. **Q**ui maledixe-
rit tibi sit ille maledictus. sic de⁹ iam
loquitur d̄ quolibet bono homine cui
iniuste maledicit. **Q**uia quicqd̄ ma-
ledicendo p̄ximo tuo optaueris de s̄
tu reueris s̄m dei iusticiam. **Et** deus
iusto homini conuertit maledictionē
in benedictionem. **Unde ps̄.** **M**aledi-
cent illi et tu benedices. **Matth. v.** **B**e-
ati estis cū maledixerint vobis homi-
nes. **Unde Aug⁹.** **Q**ui iustus ē et ma-
ledicatur p̄m̄ium ei pro maledictione
redditur. **Item** maledicere a deo est il-
licitum q̄ etiam non est licitum male-
dicere diabolo. **Unde Ec̄c̄i. xxi.** **C**um
maledicit impius diabolū: maledi-
cit ipse animam suam. **C**um enim dia-
bolus sit creatura dei: et s̄m suum eē bo-
nus: et in voluntate sit malus peccatū
est ei malum optare. **Unde** legitur cū
Michael archangelus cum diabolo
disputās altercaretur de corpore **Moy-**
si: non est ausus vitii inferre blasphe-
mie. **Sed** dixit imperet tibi dominus
q̄ si **Michael** archangel⁹ diabolo ad-
uersanti blasphemiam dicere noluit:
s̄ modesto s̄mone eū coercuit: quāto
maḡ hominibus omnis blasphemia
est cauenda. **Item** aliqui maledicunt
vxoꝛibus suis. **Unde** refert **Lesarius**
in dialogo **Q** quidaz dixit vxoꝛi sue
vade in nomine diaboli: et diabolus

De precepto II

statim in eam intravit. et eaz grauer
veraxit: de quo vir multum contrista-
tus fuit: et amplius se nunq̄ vxori nec
aliqui homini: vel alicui creature male
dicere promisit. Item aliqui maledi-
cunt. pprijs filijs quos genuerūt. **Uñ**
idez **Lesarius** in dialogo suo narrat
de quibusdam parentibus qui habu-
erunt puerum sepius flentē: cui ex ira
vna vice maledicentes dixerunt. tace-
as q̄ diabolus te habeat. Et diabolus
mox arripiens puerum cum corpore et
anima ab oculis eoꝝ abstulit. Et ali-
qui sibijpsis maledicūt ppter infirmi-
tatem corporis. vel propter amissionē
rerum temporalium. vel etiaz propter
aliam quācūq̄ tribulationes et angu-
stiam. **Exempluz** de clerico quattuor
annis infirmato. **Qui** dixit. **Deus** tu
accepisti mihi corpus: et ego accipio ti-
bi animam et dabo diabolo. **Et** dixit:
diabole accipias mihi animaz quod
diuino iudicio statim factum est. **Itē**
aliqui maledicunt diuine voluntati.
vt faciunt isti qui maledicūt aurē plu-
uiali. **Exemplum** legit in dialogo **Le-**
sarij: q̄ miles quidam tempore messis
sicut et ceteri p̄uicānij sui cū per aeris
intemperie ad colligendas fruges im-
pediretur: videns a parte occidentali
aerē obscurari nubelq̄ oriri dixit: **Ec-**
ce ibi iterūz diabolus ascendit vix ser-
monem finierat. et ecce orta tonitrua
filium eius in sinu nutricis percusserunt
ipsa incolumi p̄manente sed et in alijs
eius rebus scilicet segetibus iunētis
blasphemus ille est flagellatus: vt di-
sceret de cetero nō blasphemare. **Uñ**
de stultuz est valde vt homo mortalis
cinis et vermis ponat in celuz os suū
murmurando contra creatorem suuz
rep̄hēdendo enim in factis suis. **Quē-**
ritur vtrum maledictio sit peccatum

mortale: **Respondeo** fm beatū **Tho-**
secūda secūde. q. lxxvj. **Maledictio** d̄
qua nunc loquimur est per quā nunci-
atur malum cōtra aliquem vel impre-
cando vel optando. **Quod** quidem
fm se repugnat charitati p̄xi. ergo
est peccatū mortale. **Uñ** de. j. **Cor.** vj.
Neq̄ maledici regnū dei possidebūt.
et tanto grauius quāto personam cui
maledicimus magis amare et reuereri
debem⁹. **Uñ** **Leuit.** xx. **Qui** maledixe-
rit p̄ri vel matri. morte moriat. **Cōtin-**
git tamen esse veniale vel ppter parui-
tatem mali quod quis alteri impreca-
tur: vel ppter affectum eius qui p̄fert:
dū ex leui motu vel ex ludo vel ex sur-
reptione aliqua talia verba profert. qz
peccata verborū maxime ex affectu p̄-
santur. **Quēritur** quē sit p̄na p̄feren-
tis maledictionem contra deum: **Re-**
spondeo. **Si** quis contra deum vel ali-
quem sanctum maxime contra beataz
virginem talia p̄sumpserit debet se-
ptem diebus dominicē p̄e foribus ec-
clesie in manifesto esse dum missa dici-
tur: ita q̄ vltima die nec pallium nec
calciamenta sed corrigiam circa collū
habeat. et q̄ septem p̄cedentibus se-
xtis ferijs ieiunet in pane et aqua nec
ingrediatur ecclesiam. et in quolibet
dierum tres reficiat paupe-
res. et si non potest tres saltē duos vel
vnum. **Et** si hoc non potest illud in p̄-
nam aliaz cōmutetur. et si p̄dicta re-
nuerit debet ei interdici ingressus eccle-
sie et in obitu debet ca. ere ecclesiastica
sepultura. **Sed** hec omnia fm **Boff-**
pro tribunali sunt. **Ceterum** in iudi-
cio anime discretus sacerdos molliat
hunc rigorem. **Uñ** decimi sunt qui **S**
inrant per deum et sanctos: cum hoc
obligant se ad aliquam p̄nam vt di-
cendo per deuz si hoc non fecero vel si

hoc non est sic sicut dico tunc hoc acci-
dat mihi vel filiis meis. **¶** Vel sic dicen-
do. Nunquid per diem unam vivas. vel
adhuc hodie moriar. vel sic nunquid ab
oculis tuis vivens discedam si meti-
ar. **¶** Vel deus nunquid miseretur anime
meae si non fecero quod dico. et sic de
alijs. Et tunc secundum Augustinum illa per quam sciun-
tur obligat deo ut sibi vel illis even-
iat si secus est quod dicit. et satis horribi-
le est se vel suos mendaciter sic obliga-
re. nec etiam homo faciliter se debet ob-
ligare etiam in causa vera: quia stultum
est se sic obligare maxime si nulla cau-
sa subsit nec vixens necessitas. Exem-
plum legitur quod quidam usurarius in
morte compunctus rogavit duos ami-
cos suos. ut pecuniam usuraria quam
eis tradidit: restituerent. Et primus se
obligavit hoc facturum sub impre-
catione ignis sacri. secundus obliga-
vit se sub imprecatione leprose. Qui post
obitum istius usurarii negligentes in
negotio fuerunt: volentes primitus
ista pecunia aliqua lucrari: et postmo-
dum eam restituere. Et mox illis infir-
mitatibus ambo consumpti sunt. put-
se ipsos obligaverunt. **¶** Duodecimum
cum quis iurat quod nolit ludere etiam per
poculento vel esculento. Et sic secundum Hiero-
nicum de firmaria semper peccat mortali-
ter quotiescunque ludit. Item qui iura-
vit non fornicare vel non tabernaculum in-
trare. et sic de alijs quae homo licite po-
test iurare: et talia tenetur servare: et qui
tenescunque oppositum scienter fecerit.
¶ mortaliiter peccat. **¶** Tredecimum quod cum
solennitate periurium solennitatum com-
mittunt. et est hoc mortalissimum peccatum
unde per tres digitos quos ponit quis super
sanctos. significat quod corpus et anima et res
sive fama datur in potestate diaboli. imo secundum
Quil. Ingridunensem in summa vitioz quod

scienter piurat in primo periurio manu
diabolo datur. cum quod tangit evangelium vel
reliquas sanctorum: et donec ille peniteat.
per periurio manu illa diaboli est. Et quoniam cum
per manu illa se signat ipse se signat ma-
nu diaboli. Et non potest penitere vel ab-
solvi nisi restituat illi damnum cui iura-
vit. Sciendum quod gravitas vel magnitudo
illius peccati scilicet periurij perpendi potest ex
hoc quod tale peccatum peius est alijs pec-
catis: quia cum alia peccata fugiunt et
quasi timent res sacras: peccatum per-
iurij non timet eas. sed illis appropin-
quat. Si aliquis vult fornicari: si est
in ecclesia exit inde. si est in cimiterio
ab eo recedit. Et si est propinquus eccle-
siae vel cimiterio elongat se ab eis. Ille
vero qui vult periurare intrat ecclesiam
si est extra: accedit ad altare et committit
peccatum periurij quandoque super alta-
re: quandoque super evangelium: quandoque
super corpus quod horrendum est. Mi-
rum est quomodo terra ipsum non ab-
sorbeat: et quomodo angeli qui corpus
christi sunt eum non puniunt. Item ipse
videtur peior diabolo: quia diabolus
timet res sacras et quasi reueretur quod
ille non facit qui periurat. Item talis
peccatum in se est vult maius malum face-
re christo quod crucifixores eius. Ipsi enim
intulerunt christo tantum malum pergens: per-
iurus eum vult involvere in malum cul-
pe. quod deterius est. in hoc quod assumit
deum et omnes sanctos in testimonium suae
malicie et iniusticie. Quia secundum Theodosium. se-
cunda se. q. lxxxix. Jurare est deum testem
inuocare. Et secundum Augustinum. Jurare est deum
in testem adducere. quod idem est. Se-
cundo gravitas periurij perpendi potest
ex austeritate penitentie. quia secundum ca-
nones. per periurio manifesto et solenni-
tato debet imponi penitentia septennis.
¶ In Raymundus dicit quod inspecto modo

De precepto II

piurij vel q̄litate p̄sonę. 7 ceteris circū
stātis vel maior vel minor p̄nitētia ē
imponēda. **C**ōcordat **H**ostii. **T**ertio
ptz q̄ ex eo q̄ fm̄ **H**ostii. h̄ crimē in p̄
nitētia compat̄ homicidio volūtario
Quarto ptz eo q̄ piur⁹ infamis efficit̄
nec postea quātūcūq̄ p̄niteat in testi
moniū recipit. **E**t de testib⁹. **Q**uinto
ex p̄na q̄ inflicta ē etiā in p̄nti a deo
sup̄ piuros. **U**n̄ legit̄ q̄ q̄das decan⁹
ecclie coloniēsis q̄nq̄ marcas auri d̄
pecunia suę ecclie fratri suo carnali
misit mutuādo. quo decano mortuo
canonici debitū repetūt. 7 q̄ sup̄ h̄ nō
habebāt testes. **I**lle p̄tinaciter debitū
negauit. q̄d cū iuramento firmauit. q̄
rediens domum in media via remāsit
imobilis ita q̄ nec ante nec retro pote
rat se mouere. 7 similiter factus fuerat
mut⁹. **U**deo in corde suo vouit q̄ ad
locū piurij rediret 7 suā maliciā mani
feste diceret 7 restitueret ecclie pecuni
am detentā iniuste. 7 sic p̄nitētia du
ctus liberat⁹ ē. **E**t aliud exemplū legi
tur q̄ q̄dā sup̄ sepulcrū sancti **B**ācra
cij martyris piurauit. 7 mox manū re
trahere nō potuit et sic oībus malicia
7 iniusticia sua innotuit. **Q**uerit̄ q̄re
p̄ euāgelij 7 reliquias sanctorū iura
mus. **R**ūdeo fm̄ **T**ho. se. se. q. lxxxix.
Omne iuramētū p̄ncipaliter refertur
ad ipsū deū cui⁹ testimoniū inuocat. se
cū dario autē assumūt aliquę res non
fm̄ se. h̄ q̄stū in eis diuina veritas ma
nifestat. sic iuram⁹ p̄ euāgelij. 7 p̄ eu⁹
cuius veritas ī euāgelio manifestat. 7
p̄ sanctos q̄ hāc veritatē crediderūt 7
f̄ruauerūt. **Q**uartidecimi q̄ recipit
vel cogit aliquē false iurare. et sic reci
pit friuole iuramentum ab illo peccat
mortalit̄. **R**atio ē. q̄ q̄ cōpellit alium
ad iurādū 7 scit eu⁹ false iurare vincit
homicidā. et cōmittit duplex homici

diū. q̄ ille occidit corpus. 7 ille aīam
imo duas aīas illius scz q̄ iurat falsū
et suā ipsi⁹ q̄ recipit. vt patz. xxij. q. v.
Ille. **E**t caplo. **Q**ui exigit. **I**n h̄ p̄cor
dat **H**enri. de fir. in expositiōe sc̄ di p̄
cepti. **S**ciēdū q̄ si q̄s diceret. ex istis
sequeret̄ q̄ null⁹ posset aliū cogere ad
sibi soluedū. si null⁹ deberet accipere ali
qd iuramētū. **R**ūdeo q̄ ad iudiciū po
tes eū citare 7 iusticiā ab eo exigere. et
si tibi negauerit. quō p̄t ipse scire si re
ceptur⁹ es iuramētū ab eo vel n̄. **Q**uia
fm̄ **A**risto. p̄mo piarmenias. d̄ futurū
p̄tingētib⁹ nō ē determinata veritas.
Qū autē p̄sideras q̄ aliter eē nō pōt 7
nihil pōt tibi ampli⁹ fieri nisi iuramē
tū. q̄d ḡ inuat te illud iuramētū q̄d sic
friuole ab eo recipis. **R**ōne vna mē
sura vini valeret pl⁹ tibi q̄ tale iura
mētū piurij. **E**rgo q̄n̄ oīno vult iura
re tūc̄ iterrogat̄ creditor vt cōiter fie
ri solet. vtrū velit eū supportare de iu
ramēto. **E**tia⁹ q̄nq̄ a bonis hoīb⁹ fit
petitio vt eū supportatū habeāt. **L**ūc
offer̄ h̄ deo ī paciētia cordis tui q̄d il
le tibi soluere tenet. 7 ex fraterna cha
ritate ora deus p̄ eo. 7 erit tibi merito
riū. **S**z si diceres. ex h̄ se q̄ret̄ confusio
mea. q̄ crederet̄ me hoīes iniuste age
re cū ab eo iuramētū nollē accipere.
Rūdeo q̄ p̄pter malos hoīes q̄ vt fre
quēter malū iudicat. nō debes deū offē
dere. 7 aīam tuā pdere sic recipiendo
sciēter falsū iuramētū ab eo. **Q**uia fm̄
Chrysto. sup̄ **M**at. **D**is hō fm̄ se esti
mat alte⁹. fornicari⁹. **A**minē putat eē
castū. **C**astus de fornicatiōe nō facile
suspicat̄. **S**up̄ b⁹ neminē hūilē putat.
hūilis neminē putat sup̄ b⁹. p̄t tales
ḡ nō debes deū offendere. **S**ciēdu⁹ q̄
si vnus malus. p̄pterea q̄ non recipis
iuramentū de te malum iudicat. tunc
sex vel octo econuerso de te bonum iu

dicant: et te propterea commendant apud
homines et deum quod deum et animam
tuam in hoc honorasti: et eum a iuramen-
to falso supportasti: sicut mali ex omni-
bus malum indicant: sic boni bonum.
Unde Chryso- super Mattb. Sicut
difficile est aliquem suspicari malum qui
bonus est: sic est difficile aliquem suspi-
cari bonum qui malus est. Unde etiam
Gregorius in omel. Quatuor vos in hono-
rificatis: tantum etiam bona de alijs senti-
tis. Sciendum tamen quod exigens iura-
mentum si est persona publica ut puta
iudex non peccat: quia tenetur ex ordi-
ne iuris recipere iuramentum siue sit ve-
rum siue falsum. Item quia ipsa perso-
na publica non videtur exigere iuramen-
tum sed ille ad cuius instantiam exigit.
Quod autem deo displicet recipere iura-
mentum scienter falsum patet in hoc ex-
emplo. Legitur quod quidam bonus homo
citauit quendam ad iudicium propter
aliquam summam pecunie: et ille instan-
ter negauit: et se ad iuramentum exhibuit: quod alius ab eo accepit licet sci-
ret eum falsum iurare scienter. Mox
sequenti nocte raptus ad iudicium dei:
vidit christum sedere in sede maiesta-
tis sue exigentes ab eo rationem de ani-
ma illius qui iurauit: et de anima sua
propria: qui cognouit ambas esse dam-
nandas. Tunc iudex quesuit cur iu-
ramentum ab alio recepisset. Et ille: quod
mibi meum negauit. Et iudex: Rationem
deuisti potius perdere talem substantiam
quam ipsius animam et tuam: nonne
anima melior est quam omnis temporalis
substantia. Tunc iudex fecit eum fla-
gellari: qui enigilans omnia que sibi
acciderant enarrauit. Et in signum hu-
ius plagas in corpore et in dorso suo ostendit:
quod nullo modo potuit sanari:
donec penituit: et deus sibi illud pecca-

atum indulsit. **Queritur** in quibus
casibus potest quis iurare et etiam iura-
mentum recipere ab alio sine peccato:
Respondet. Primo cum aliquibus
suadetur aliquod bonum quod est eis
utile: et non credunt verbo simplici: con-
ceditur nobis iurare. xxiij. q. i. Non est
contra. Unde Isidorus. Plerumque sine iura-
mento loqui disponimus: sed increduli-
tate eorum qui non credunt quod dici-
mus iurare compellimur. Secundo
potest etiam quis innocetiam suam pur-
gare iuramento cum mendaciter a ma-
lis informatus est et iniuste. Et in hoc
casu debet sibi credi nisi contrarium pro-
testes posset conuincere. Tertio ad con-
firmationem debitorum: ut cum quis
non habet fideiussores ponere: et alias
nolunt sibi credere: tunc potest iurare
se velle in tali termino soluere: et si sic
intendit et suum posse facit nec peccat
iurans: nec etiam recipiens iuramen-
tum. Unde Augustinus de verbis apostoli
sermone. xxiij. Qui exigit iuramentum
si nescit alium falsum iuraturum: et di-
cit iura mihi ut ei fides fiat: non audeo
dicere peccatum tamen humana tem-
ptatio est. Quarto ad dubietatis remo-
tionem: ut ipsi pro re litigiosa inretur
verbi gratia si duo pro aliqua simul
litigarent: et alicui certe constaret quo-
modo se totum factum haberet: tunc ta-
lis sine omni peccato posset iurare: et
certitudinem illius dubij enarrare: et
sic a litigio illi cessarent. Quinto ad
promittendum obedientiam suis su-
perioribus vel fidelitatem suis prela-
tis: vel etiam alicui communitati: vel ex
parte officij vel alijs de causis licitis.
Tamen sciendum quod qui propter offi-
cium quod a prelati vel a consilio ciuitatis
committit: si intendit sic facere ut iurat non
est piurus: sed valde sollicitus esse debet quod

De precepto II

illud quod iuravit et promisit. ut hoc secundum exigentiam iuramenti ad effectum producat. Alias si fraudem faceret exequendo hoc quod in iuramento promisit toties piurus efficeretur quoties hoc sciens transgredere. Ergo valde magnus et terribilis est sic aliquid recipere super iuramentum: quia talis animam suam preciosam ponit pro pignore. Si autem pro aliquo negotio ut mechanici iurant. vel aliquo officio. ut ceteri officiales. et hoc in principio non intendit exequi ut iuramentum exigit. sed propter lucrum et affectum acquirendum iurat. ipso facto sic iurando est piurus. et quotiens eum postmodum ita iuramentum transgreditur: toties mortaliter peccat. Quot iuramenta contingunt que iurantes adimplere non intendunt. Et que sciens dant occasionem talibus transgrediendi sua iuramenta. vel eos propter suum lucrum ad talia inducunt rei erunt in peccatis illorum. et deum graviter offendunt quia plus debent diligere salutem proximorum quam proprium lucrum vel commodum.

¶ Quindecimi qui votum deo factum transgrediunt. Unde ad maiores huius evidenciam circa votum principaliter septem sunt notanda. Primo quid sit votum: et que et quot requiruntur ad votum. Respondeo secundum Henricum de firmaria. votum est spontanea promissio cum deliberatione et obligatio firmata. vel sic. votum est conceptio melioris propositi cum deliberatione firmata. Ergo patet quod ad votum tria requiruntur. Primum est propositum voluntatis. quia debet fieri ex animi libertate. non autem ex coacta necessitate. Ex quo patet si aliquis cogatur metu cadente in constantem virum ad aliquid vouendum non tenetur exolvere. Similiter si parentes vel cognati alicuius vouerunt

aliquid votum. pro aliquo eorum cogente ipse postmodum potest hoc acceptare vel non. quia votum debet fieri ex animi libertate. et hoc est primum quod requiritur ad votum. Secundum est deliberatio voluntatis. quia si aliquis subito aliquid bonum concipiat non obligatur ex voti necessitate ad servandum: sed solum ex quadam decetia et congruitate in quantum divinis et bonis instinctibus non est resistendum. Tertium est quod votum sit de re bona aliter non obligat dicente Iacobus in libro primo summo bono. In malis promissis rescinde fidem: et in turpi voto muta decretum. et xxij. q. vij. Idem in eodem libro. Quod incaute vouisti ne facias. Sciendum quod votum licitum semper obligat ad servandum si vouens sit sui iuris: quia eius transgressio est mortale peccatum: exceptis quattuor casibus. Primus est si aliquis vouit sub conditione: non tenetur exolvere votum puta si aliquis vouit beate virgini ieiunare si sanetur. talis si non sanatur in tempore prefixo non obligatur ad solutionem voti. et sic de alijs. Secundus si accedit dispensatio eius qui dispensare potest in voto. que tamen nunquam fieri deberet nisi in eoque bonum vel melius commutaretur. Querit quis potest in votis dispensare: vel vota commutare. Respondeo secundum Raymundum diocesanum episcopus potest suis subditis omnia vota commutare vel etiam cum eis dispensare exceptis quattuor votis. Primum est votum continentie: quia cum vix aut nunquam possit aliquid melius inueniri in quod commutetur. ut patet Ecclesiastici. xxvj. non est condigna ponderatio anime continentis ergo etc. Secundum est terre sancte secpugnando pro fide christiana. Tertium est votum visitandi limina apostolorum petri

7 pauli. Quartus votū visitādi limi-
na beati Jacobi. In his solum papa
pōt dispensare. 7 ita seruat curia. Alia
vero vota possūt epī cōmutare et ali-
quā in voto dispensare. Quā quicunq;
absolute determinat aliqd votū nō
esse seruādū dicit esse dispensatio vo-
ti. Verbi grā si illud qd vouetur esset
malū vel inutile vel maioris boni im-
pedimentū. qd est cōtra rationē eius
quod cadit sub voto. Quia s̄m Tho.
votū debet esse melioris boni. Et ideo
ī tali casu necesse ē qd determinet votū
nō esse seruādū. 7 hoc dicit dispensa-
tio voti. Sed cōmutatio voti dicit
quā p hoc voto qd seruandū erat. ali-
quid aliud imponit. Un̄ min⁹ ē vota
cōmutare q̄ in votis dispensare vtrū
q̄ tamē in auctoritate p̄latorum eccle-
się consistit. Pro quo sciendū qd ad
dispensandū. vel vota cōmutāda duo
requirūt sc̄z auctoritas 7 causa sine ne-
cessitas. Sed q̄ est causa sufficiēs ī di-
spensando d̄ votis? R̄spondeo s̄m Alber-
tum. Sufficiēs causa est paupertas. vt
si vouit ieiuniū 7 mendicans nō inue-
nit in vna hora q̄ ei sufficiat. Simili-
ter 7 infirmitas. vt si vouit abstinē-
tiā a vino 7 a carnib⁹ 7 incurrit lāguo-
rem. 7 in talibus pōt fieri dispensatio
Tertius casus ē si impotētia 7 impossi-
bilitas accedat. Nam q̄cqd votū sien-
dum impediret si p̄sens eēt hoc ipsum
supueniens voto facto obligationē
aufert. Un̄ si aliqd possibile sit dū vo-
uetur. postea fiat impossibile. tollit ob-
ligatio q̄tū ad h̄. puta si aliq̄s diues
vouit edificare eccliāz postea pauper-
tate supueniēte p̄ficere nō pōt nō obli-
gat. Hoc tñ sicut ītelligēdo s̄m Hen-
ricū de fir. si fact⁹ ē oīno īpotens. abso-
lutus ē a toto. Si aut̄ sit impotēs ī pte
ita qd totū p̄ficere nō possit. tunc crema-

net solū ligat⁹ ad illud quod pōt 7 ad
aliud nō. Quart⁹ casus ē si vouēs nō
sit sui iuris. qz quicunq; subest potesta-
ti aliene nō potest aliquid vouere qd
illum cui subest a debito subiectionis
impediat. Un̄ seruus qui subest dño
nō pōt vouere quicq; quod pōt eum
īpedire a seruitio dñi sui. 7 sic de alijs
subditis. ¶ Tertio notandū qd votū
est duplex sc̄z solēne 7 simplex. Et vtri-
usq; trāsgressor s̄m Tho. secūda se. q.
lxxxvij. peccat mortaliter. Quidā gra-
uius peccant frangēdo votū solēne.
di. xxvij. Si vir. Et votū solēne dicit
qd fit p̄ susceptionē sacri ordinis. vel
p̄ p̄fessionem expressam vel tacitam fa-
ctam alicui de religionib⁹ approbatis
Simplex votum ē de non cōtrahēdo
vel castitatem seruādo. 7 huiusmodi.
Et quāto manifestius ē emissū. tanto
maior p̄nitētia debetur trāsgressori
Loquendo de voto simplici tūc scien-
dum s̄m Henricū de firmaria. qd pec-
cat mortaliter qui post simplex votum
cōtinentię contrahit matrimoniū. tū
quia facit contra p̄ceptum diuinum
quo dicitur. Vouete 7 reddite. tū qz
in foro cōscientię 7 apud deum tñ ob-
ligat q̄tū solēne simplex votū. Et
quo euidenter patz q̄ p̄phane faciūt
qui dant consilium et licentiant ali-
quas personas post votum simplex cō-
trahere matrimoniū. qui peccant tri-
pliciter. Primo qd suo consilio impel-
lit aliam virginem ad peccatum mor-
tale scilicet trāsgrediēdo votum. qz
quicunq; dat consilium vel auxilium
vel fauorem ad aliquid quod est pec-
catū mortale erit p̄iceps illi⁹ peccati.
Un̄ Aug⁹ super Jobem. Homicida
diabol⁹ dicit nō qd gladio armat⁹ vel
ferro cinctus ad hominem venit. sed
qz malū ver bñ seminavit. Noli ḡ te

De precepto II

nō putare homicidam quā primo tuo mala psuades. Secūdo quā psonā illam maxio piculo exponit cū fm certiozem opinionē nūq̄ possit petere debitū sine peccato. Tūc h̄ petere nō debeat reddere tū tenet. Tertio quā christū spōsū illi virginis grauitē offendit: q̄ dat cōsiliū vel auxiliū talibus ad p̄trahendum matrimoniū. Hoc p̄t̄ quā tales virgines post votū cōtinentiē spernūt christū quē p̄mitus p̄ oibus viris sibi elegerūt. Ad nō ē modica irreuerētia ip̄i xp̄o q̄ p̄ eo elegit vñ aliū spōsū q̄ ē min⁹ pulcher. min⁹ bon⁹. min⁹ dulceminus diues. 7 sic d̄ alijs. Itē p̄t̄ voluptatem brenē suę miserę carnis derelinq̄t dulcedines cęlestis gaudij: et ipsū deū q̄ est de⁹ totius cōsolatiōis 7 ois dulcedinis. Insup̄ p̄t̄ societate talis mortalis sponsi puat se societate beate marie virginis 7 oīuz sanctorū 7 oīuz angeloz vniner saliter oīuz electoz i cęlo exilētū. Insup̄ p̄t̄ talē sponsū dānat se cū corpe 7 aīa. 7 associat se ad societate oīuz dānatoruz 7 oīuz demonū q̄ sūt i inferno si sic moritur. Ex p̄missione diuina q̄nq̄ talis virgo venit ad amaritudines vbi q̄sunt carnis delectationem. Quia forte habebit vtrū iracundū q̄ eā pcutiet 7 multis afflictiōib⁹ affliget. Itē sciēdū q̄ nūq̄ talis sciētē deberet sibi talē de spōsare: q̄ q̄ recipit psonā alteri⁹ contra voluntate ei⁹ talē p̄ h̄ grauitē offendit. Sic et ille christū grauitē offendit qui ei⁹ sponsaz ibi assumit. Et ideo q̄nq̄ sequit̄ hoc malū q̄ nūq̄ bñ viuūt. nec bñ habebūt nec in corpe nec in aīa. nec etiā in reb⁹ tp̄alibus: q̄ si ibi mutuo discordāt 7 diabolice simul viuūt. **Quarto** q̄rit̄ virum vouēs teneat statim votū adimplere. Respō deo fm **Quil.** Si votū ē absolutuz te-

netur statim cū potest adimplere. nisi in vouēdo aliud habuerit in mēte scz q̄ sup̄ illam diem vel illum terminum voluit adimplere 7 tūc poterit vsq̄ ad illum terminū p̄fixum licite expectare sed nō vltra. Et dicit̄ Deut. xxiij. Cū votum voueris domino deo tuo non tardabis illud reddere: q̄ requirit illud domin⁹ deus tu⁹: 7 si moratus fueris reputabitur tibi in peccatū. Hoc beu illi non aduertūt qui votuz suum quod deo vel beate marie virgini vel sanctis eius vouerūt vsq̄ ad decē vlt̄ ad viginti annos p̄trahunt: 7 super illos ira dei quādoq̄ etiā in p̄senti vita desinit. Exemplū legitur q̄ fuit q̄dam homo litteratus multoz vitioz seruus: qui cum a quodā priore amonitus fuisset frequēter vt seculo renūciaret 7 vitam suam emēdaret. et cum frequēter se hoc facere p̄misset 7 p̄missum non adimpleret. icēpit subito grauitē infirmari: qui cū misisset p̄ priore et veniens ad eum admoneret eū vt p̄missum adimpleret subito clamare cępit. **O** pater ora p̄ me: q̄ duo vñ veniūt ad deuorandum me. **Qui** orationib⁹ ei⁹ liberat⁹ nō curauit p̄missum adimplere. Et mox iterum clamare cępit. **Ecce** ignis occupat me ad deuorandum: 7 iterum petit orare pro se. **Et** ignis per orationem enauit: 7 sic iterum liberatus est: 7 p̄missū ad adhuc adimplere cōtemp̄sit quasi desperādo. ad dei iudici⁹ raptus audiuit p̄ferre sententiaz p̄tra se de malis suis. 7 a raptu iterum subito rediēs retulit coram oib⁹ visa 7 audita 7 q̄ ab eo esset p̄cisa ois spes salutis. **Et** addidit. **Ecce** assūt duo demōes portātes vnā maximā sartaginē vt frigar in ea in eternum. **Et** tunc clamare cępit. **ve** ve mibi: q̄ votū meū non adimplem

et de deo et de salute anime mee nihil curavi. Ideo sententia ire dei plata est contra me. Qui cum hec diceret vna gutta de saragine cecidit super manum eius: que usque ad ossa omnibus videtibus eum deuorauit. Et ipse tunc ait: nunc credite: ecce me demones in saraginem precipiunt: et hec dicens expirauit infeliciter. ¶ Quidam queritur de votis que fiunt in angustijs an obligent. Respondeo secundum Basilium: mulieres in partu uouentes vel quicumque alij in angustia constituti si habeant deliberatam intentionem obligandi se obligati sunt. **Secus** est subito et indeliberate. ¶ Sexto videndum est qui possint uouere et qui non. Circa quod queritur utrum pueri possint uouere: Respondeo secundum beatum Thome: scilicet a se. quod lxxxvij. pueri ante annos pubertatis duplici ratione uouere non possunt. Primo quia ut in pluribus patitur rationis defectus: hoc tamen contingit in aliquibus accelerari. Secundo quia sunt in potestate parentum vel tutorum qui sunt eis loco parentum: et ideo eorum vota non habent effectum. Ille autem filius qui venit ad annos pubertatis est quidem sue potestatis quantum ad ea que pertinent ad suam personam: puta quod per votum obliget se in religionem: vel quod matrimonium contrahat. Et idem est de filia que est in domo patris. Utrum religiosus possit uouere: Respondeo secundum beatum Thome: ubi supra. Cum nullum tempus exceptum sit in quo prelati non possint subditus circa aliquid occupare. Ideo nullius votum religiosi firmum est sine consensu prelati: quia non est sue potestatis. Unde et secundum Raymum. Si uouerit non debet exequi sine licentia prelati: ne forte super hoc alij scandalizarent si eorum consuetudines uoluerit excedere: vel ne det

ocasio euagandi. Item queritur utrum prelati possint absoluere religiosos a votis factis ante ingressum: Respondeo secundum Thome et Raymum: ipsa religio in ipso primo ingressu soluit huiusmodi vota. Addit tamen beatus Thome: in quodlibeto quod cum obedientia sit maximus votorum pro omni voto sufficientissime re compensat. Et quia ingrediens religionem nihil ibi potest retinere propter uoluntatis: nullum ergo votum propria uoluntate factum retinere oportet. Sed statim illud debet ostendere patri monasterij: et se eius subiicere uoluntati. ¶ **Secundo** primo queritur utrum alter coniugatorum possit se obligare voto ingredi religionem sine alio: Respondeo si non interuenit copula carnalis potest alter uouere et ingredi religionem iuncto alio. Sed postquam interuenit carnalis copula: tunc unus sine consensu alterius non potest. Item queritur utrum uxor uouere possit: Respondeo quod non sine consensu uiri: maxime in his votis que sine scandalo uiri perfici non possunt. Tamen si uxores emiserunt votum abstinentie peregrinationis uel continentie: uel etiam de mane surgendo: uel quodcumque aliud non debet auctoritate sua contrahere: sed uiri possunt irritare talia vota etiam si ante matrimonium contractum emisissent talia vota scilicet ieiunando: peregrinando: mane surgendo: et mulier tenetur in hoc sequi uirum et ei consentire. Sciendum tamen quod uir sola illa vota renouare potest que ipsa implere non potest sine scandalo ipsius uiri: sic ieiunare: peregrinare: mane surgere: et ire ad matutinas et huiusmodi. Alia uero vota non: ut si uouerit quod daret aliquid de proprio ubi est consuetudo quod mulier habere potest bona paterna: uel si uouerit orationem aliquam: et huiusmodi

De precepto II

Item queritur vtrum in votis consi-
ciendis vel dimittendis vir et vxor ad
paria iudicentur: Respondeo sicut Ray-
mundus. Vtrum ad votum continentie
sicut omnes doctores vir et mulier ad paria
iudicantur. In voto autem abstinen-
tie dicunt quidam quod cuius vir sit caput
mulieris potest tale votum facere inui-
ta vxore. Quod tamen intelligendum est sicut
Hugonem nisi per tale votum fieret
preiudicium vxori de debito reddendo
quod per iura videtur satis probabile.
In voto autem peregrinationis dicitur
dum quod neuter coniugum potest alio in-
uito facere: fallit tamen hoc in voto hie-
rosolymitano: quia in fauorem terre
sancte et fidei christiane potest vir sine
consensu vxoris facere hoc votum et im-
plere. Vxor tamen vt consentiat est atten-
tius monenda. Innocentius dicit: quod propter
votum vltra maritum neuter coniugum
peregrinari potest sine consensu alteri-
us: imo si aliquando consenserit potest
reuocare licet peccet. Hec Innocentius. Et
nota exemplum terribile de illis qui non
persolunt vota sua sed suscipiunt dispen-
sationem false et sine causa. Legitur quod
in diocesi traiectensi erat quidam ru-
sticus vsurarius qui tempore predicationis
sancte crucis crucem accepit et postea
crucem et votum redemit quinq; libris
et circumuenit dolo dispensatorem cum
posset dedisse xl. libras. Ille sedebat quod-
dam die in taberna dicens alijs quod vo-
ta sua persoluerunt. Vos stolidi transibitis
mare super periculo vite vestre: et
expenditis substantiam vestram: ego au-
tem redemi quinq; libris votum meum.
Et cum domi maneat similem mercedem
vobis habeo. Et sic iactabat se de do-
lo et fraude sua. Nocte autem quadam
cum iaceret cum vxore sua audiuit in
molendino suo quod erat domui conti-

guum motus quasi molentis rote. Et
dixit puero suo. Vade et vide quid sit
in molendino: puer iuit et redijt horro-
re percussus. Cui dicens: Quid est tibi?
Et ille tatus horror inuasit me in
hostio molendine vt compelleret mere-
dire. Et ille. Etiam si diabolus ibi sit
ego ibo et videbo. Iniecta toga scapu-
lis venit ad molendinum. Erat enim nu-
dus hostium aperuit et introspectit: et vidit
duos equos nigerrimos et virum nigrum
stantem iuxta equos nigros: qui dice-
bat ad rusticum festina: ascende equum
istum qui propter te adductus est. Ille ex-
pauit. At ille. Quid tardas: propece vestes
tuas et veni. Erat enim vestis eius crux
affixa. Ille desperatus ex virtute vocis
diabolicę reiecta veste equum ascendit: et
vir ascendit alterum equum. Et statim de-
ductus est ad diuersa loca pignorum vbi
ille miser vidit patrem et matrem tor-
queri propter res iniustas quas posside-
runt et sibi hereditario iure reliquerunt.
Insup et alios quos plurimos ibi vidit
quos cognouit et vidit ibi quendam
militem insidentem vacce furenti auer-
so corpore ita vt dorsum haberet ad cor-
nua vacce que huc illucq; discurrebat:
ac crebris ictibus dorsum militis cru-
ciabat. Et cum quereret rusticus qua-
re illam pignam sustineret: Respondit
vaccam istam rapui sine misericordia
cuidam vidue: et ideo oportet me hanc
pignam sine misericordia ab ea tollera-
re. Ostensa est ei ibi sedes ignea: et di-
ctum est ei: modo reuertere ad domum
tuam: et post tres dies reuertes ad lo-
cum istum et mercedem accipies in ista sede.
Mox a demone reductus seminiuit: et
inuenit in molendino ab vxore et familia.
Et puocatis cognatis et amicis suis di-
xit omnia que ei acciderant: et que vi-
derat quasi sub desperatione. Vocat

De precepto III

est sacerdos quicum eius ammoneret ad cōtritionem et cōfessiones. **R**ūdit. Quid p̄sunt verba ista: nō possū conteri sup̄ fluum video cōfiteri. 7 video quid in me dispositum sit necessarius esse impleri. sicq; miser ille sine sacramentis ecclesie defunctus est.

De tertio p̄cepto.

Memēto vt diem sabbati sanctifices. **H**oc p̄ceptū refert ad spū sancti bonitates sicut scdm ad filij veritatē. 7 p̄mū ad patris potestātē. **D**ebet enī hōiem per effectum deuotionis hac die totaliter quiescere deo: ita q; si homo quicq; in orationib; vel etiaz bonis operib; per totā septimanaz neglexit hoc recuperet i ista die. **U**nde ad euidentiaz hui; p̄cepti q̄ntur q̄re sabbati dies fuerit trāslatata in dominicā: **A**d qd̄ dicendū q; hoc factū cōuenit rationi. **P**rimo ob memoriā beneficij dñice incarnationis. **Q**uia sicut die dñica mundus fuit creatus: sic eodez die fuit per mysteriū incarnationis recreatus. **E**t beneficiū dignissime in memoria iugiter ē habendū. q; p̄ hoc de; sumam charitatē exhibuit dicēte ap̄lo. **P**ropter nimia charitatē q̄ dilexit nos de; filiū suū misit. **E**t maxima enī charitate p̄cessit q; verbū eternū fieri et nasci homo voluit: vt nos deificaret 7 vt hominē abiectū ineffabiliter exaltaret. **E**t vt hōiez mendicū thesauro diuinitatis locupletāret. **U**n̄ **A**ug; super canonicā p̄mā **J**ob. **A**mauit te dñs 7 fecit se p̄pter te hōiez: de; subiecit se 7 exaltauit te. **I**nclinauit se et suscepit te. **E**xinanuit se maiestate. 7 impleuit te diuinitate. descendit vsq; ad te: vt tu descēderes vsq; ad eū. **S**ecdo p̄pter memoriā beneficij resurrectionis q̄ fuit

dñica die facta. 7 q̄ ē causa et exēplar n̄re resurrectionis. **N**ā illa die ptulit nob̄ tria bona. **P**rimo q; mortē n̄raz destruxit: 7 eā in seipso occiso occidit. **N**ā fm̄ **A**ug. **D**ignus erat vt q; diabol; christū inocēter pemit ptātez perderet i eos q̄s sua calliditate demictos tenebat. **S**ecdo q; naturā hūanaz veste immortalit; induit cū immortalis et i passibilis resurrexit. **T**ertio q; timorem mortis abstulit q̄n̄ p̄ suaz resurrectionē de eterna beatitudine nos assicurauit: cū certū sit q; mēbra seq̄ debeant vbi caput suū p̄cessit. **U**n̄ **B**reg; i omel; pascali. **F**ili; dei fact; homo apparuit i carne: mori dignat; ē ex voluntate: resurrexit ex ptāte: 7 ostēdit exēplo qd̄ nobis pmisit in p̄mio. **S**i igit; mēbra n̄ri redeptoris sum;: p̄sumam; i nob; q; iā gestū cōstat in capite. **T**ertio ne videam; iudicare die sabbati more iudeoz obseruādo: q; fm̄ **H**osien. **I**n sabbatis maxime opari debemus ne iudicare videam;. **Q**uarto p̄pter dignitatē diei dñice. **S**ci **B**endū q; duodeci dignitates diei dñice inueniūt in scriptura. **P**rima q; illa die celū 7 terrā 7 āgelos de; creauit. **S**ecda eadem die stetit arca **N**oe post diluuiū super mōtes armenie. **T**ertia q; eadē die eripuit dñs pplm̄ suū de egypto in manu forti: 7 brachio excelso. **Q**uarta q; eadē die pluebat p̄mitus māna de celo in escā filiozū israel adhuc existentibus in deserto. **Q**uinta quia eadem die christus natus est d̄ mariā virgine. **S**exta eadē die christus baptizatus est a **J**ohāne. **S**eptima eadem die conuertit aquam in vinum in nuptijs quod fuit initium signozum q̄ fecit in p̄spectu discipuloz. **O**ctaua eadē die satiauit q̄nq; milia hōiaz d̄ q̄nq; panib; 7 duob; piscib;